

CONSIDERAȚII TEORETICE ȘI PRACTICE PRIVIND INTERCEPTĂRILE ȘI ÎNREGISTRĂRILE AUDIO ȘI VIDEO ÎN DREPTUL PROCESUAL PENAL ROMÂN

Doctorand

Stanciu Daniel

Mi-am propus să abordez această temă, în principal, din două considerente. În primul rând, datorită actualității sale. Evoluția continuă a calculatoarelor și a altor produse electronice din ultimul timp a avut un mare impact atât în viața cotidiană a oamenilor, cât și în practicile investigațiilor criminalistice.

Avantajele tehnologiei au crescut și diversificat numărul instrumentarului electronic care poate fi folosit de poliție, parchet și serviciile secrete în supravegherea și interceptarea comunicațiilor electronice, atât de larg utilizate de diverse categorii de persoane.

Pe de altă parte, dezvoltarea fără limite a tehnologiei și accesul liber la aceste cuceriri ale științei au determinat ca societatea de astăzi să fie un subiect nu doar al globalizării terorii, dar și al controlului global, al supravegherii totale. Toți agenții (ai statului sau privați) pot supraveghea (legal sau nu) viața altor persoane.

În al doilea rând, lucrarea, prin tema cercetată și analizată în cuprinsul său, constituie o încercare de a completa puținele studii din acest domeniu, atât de controversat și de actual, al interceptării și înregistrării comunicațiilor, referindu-ne la istoricul acestor activități pe plan național și internațional, la tendințele și particularitățile din diferite state, încercând și unele sugestii de lege ferenda privind actualizarea și alinierea prevederilor interne din domeniu la cele europene și internaționale.

Pe baza cercetărilor întreprinse și a parcurgerii unei vaste bibliografii am conceput și structurat lucrarea în cinci capitole, ocupându-mă mai întâi de

considerațiile cu caracter introductiv, în primul capitol, apoi, în cel de-al doilea capitol, am analizat mijloacele de probă audio-video în cadrul sistemului probator în procesul penal.

Obiectul capitolului trei îl constituie procedura efectuării interceptărilor și înregistrărilor convorbirilor sau comunicărilor efectuate prin telefon sau prin orice mijloc electronic de comunicare, iar în capitolul patru am abordat problema administrării probatoriilor constând în înregistrările audio-video în procesul penal.

În ultimul capitol am tratat reglementările internaționale privind efectuarea interceptărilor și înregistrărilor convorbirilor sau comunicărilor și jurisprudență relevantă.

Cercetarea a fost astfel orientată în direcția obținerii și prelucrării unor date și informații legate de subiectul lucrării, încercând să ofer o structurare cât mai adecvată ideilor pe care mi-am propus să le dezvolt și nu în ultimul rând, așa cum am mai afirmat, cercetarea mea încearcă să vină în completarea studiilor referitoare la acest sensibil domeniu al folosirii interceptărilor și înregistrărilor audio-video ca mijloace de probă în dreptul procesual penal.

În continuare, voi dezvolta conținutul fiecărui capitol din lucrare.

Primul capitol a fost structurat în trei puncte care tratează principiul aflării adevărului, ca principiu fundamental al procesului penal, aspectele de ordin general privind probele și mijloacele de probă în procesul penal și sistemul mijloacelor de probă în procesul penal din România.

Adevărul în procesul penal reprezintă o reflectare exactă a realității obiective în reprezentările și concluziile pe care organele judiciare le desprind din administrarea probelor.

În desfășurarea procesului penal trebuie să se asigure aflarea adevărului cu privire la faptele și împrejurările cauzei, precum și cu privire la persoana făptuitorului.

În plan procesual penal, aflarea adevărului se limitează la cunoașterea faptelor și împrejurărilor care fac obiectul probațiunii, organele judiciare având obligația să stabilească situația de fapt care corespunde adevărului și să pronunțe hotărâri judecătorești care să reflecte adevărul, fără erori judiciare.

În procesul penal calea care duce la stabilirea corectă a faptelor pe bază de probe poate duce la grave erori judiciare iar ceea ce influențează cel mai mult stabilirea adevărului în cauzele penale este sistemul probator.

Principiul aflării adevărului acționează în strânsă legătură cu celelalte reguli de baza pe tot parcursul procesului penal.

Actuala legislație procesual penală română conține, în art. 64 C. pr. penală, o enumerare limitativă a mijloacelor de probă: declarațiile învinutului sau ale inculpatului; declarațiile părții vătămate; ale părții civile și ale părții responsabile civilmente; declarațiile martorilor, înscrisurile, înregistrările audio sau video, fotografiile, mijloacele materiale de probă, constatările tehnicoștiințifice, constatările medico-legale și expertizele.

Privitor la caracterul limitativ sau complet al enumerării mijloacelor de proba în art. 64 C. pr. penală, au existat, în doctrină, și alte opinii. În acest sens, s-a exprimat opinia ca enumerarea realizată de legiuitor în art. 64 C. pr. penală, este numai exemplificativă, neputând fi excluse probele indirecte, care sunt prezumțiile și indiciile.

Argumentându-se teza caracterului exemplificativ al enumerării prevăzut de art. 64 C. pr. penală, se susține ca respingerea caracterului exemplificativ ar însemna acceptarea unui punct de vedere formalist, care limitează mijloacele de probă la care pot recurge organele judiciare pentru descoperirea adevărului, ceea ce ar constitui o încălcare a principiilor aflării adevărului și a libertății probelor.

În ceea ce ne privește, considerăm că, din contră, legiuitorul modern a recurs la modalitatea unei enumerări complete a mijloacelor prin care pot fi obținute probele în procesul penal, tocmai pentru a asigura respectarea riguroasă

a principiului aflării adevărului și pentru eliminarea erorilor și abuzurilor judiciare.

Prezumțiile legale constituie o dispensă de probă, iar cele judiciare pot servi ca argumente raționale pentru a demonstra valabilitatea celor rezultate dintr-o probă. Indiciile nu pot constitui mijloace de probă, pentru că ele sunt simple surse de bănuială, care pot fi folosite pentru a se începe o activitate de căutare și strângere a probelor.

O noutate istorică în reglementarea noastră procesual penală a intervenit prin Legea nr. 281/2003, care, în textul art. 64 C. pr. penală, privitor la mijloacele de probă, a introdus un nou alineat, care prevede că mijloacele de probă obținute în mod ilegal nu pot fi folosite în procesul penal.

În literatura juridică mijloacele de probă au fost clasificate în: mijloace orale (declarațiile părților); scrise (procesele verbale etc.); materiale (corpurile delictive) și tehnice (constatările tehnico-științifice, constatările medico-legale și expertizele).

Alături de aceste categorii de mijloace de probă, există și cele preconstituite, create tocmai pentru eventualitatea săvârșirii unor fapte prevăzute de legea penală (de exemplu, fișele de amprente digitale pentru identificarea făptuitorilor care au lăsat astfel de urme).

În ultimul punct al primului capitol am enumerat mijloacele de probă în procesul penal și sistemul mijloacelor de probă în procesul penal din România așa cum sunt prevăzute în Codul de Procedură Penală.

Al doilea capitol al lucrării, mijloacele de probă audio-video în cadrul sistemului probator în procesul penal, este structurat în patru puncte.

Astfel, procesul de comunicare-element esențial al existenței umane, a fost analizat conceptul acțiunii de a înregistra, și înțelesul noțiunilor audio, video, convorbire, comunicare și ambiental.

Termenul de comunicare provine din latinescul *communis*, care înseamnă a pune de acord, a fi în legătură cu sau a fi în relație cu ceva

În literatura de specialitate se precizează că cea mai răspândită situație de comunicare verbală este comunicarea interpersonală. O persoană interacționează cu o altă persoană fără ajutorul unui mijloc de intermediere. În această formă de comunicare sursa și receptorul se află în imediată apropiere fizică unul de celălalt sau în alte planuri spațiale atunci când pentru comunicare se folosesc mijloace tehnice avansate (telefon, fax, rețea Internet). Codificarea este, de regulă, un proces care constă într-o singură etapă, în cadrul căruia sursa transformă gândurile în discurs și gesturi. Decodarea este, de asemenea, un proces într-o singură etapă, folosit de acei receptori care percep mesajul. Reacția răspuns este imediată și folosește canalele vizuale și auditive.

Avându-se în vedere faptul că unele din acțiunile ce compun elementul material al unora dintre infracțiunile prevăzute de Codul Penal sunt realizabile prin acte de comunicare înregistrarea acestor manifestări de voință conferă mijloacelor materiale de probă caracter de argument probatoriu de prim rang, în sensul că de cele mai multe ori au ca fundament mijloace de probă complete, întregi și univoce. Argumentele astfel avansate le dau o forță deosebit de puternică iar admisibilitatea lor este de netăgăduit.

Rolul mijloacelor de probă, între care se numără și mijloacele audio-video, a crescut exponențial, iar valoarea acestora rezidă, potrivit unora dintre autori, din aceea că înregistrările audio-video pot fi considerate drept probe imediate, nu mediate, în măsura în care astfel sunt dezvăluite împrejurări sau acțiuni.

În al doilea punct am urmărit evoluția sistemului probator în dreptul penal românesc, modul în care prevederile din Codul de procedură penală au fost aliniat la cele europene, mai ales cele prevăzute în Declarația Universală a Drepturilor Omului referitoare la inviolabilitatea corespondenței, iar cel de-al treilea, tratează evoluția mijloacelor de probă audio-video în cadrul sistemului probator.

Ultimul punct din acest capitol, urmărește reglementările din legislația română privind înregistrările audio și video.

Apariția invențiilor tehnice din secolul XX, coincide cu revirimentul științelor juridice astfel încât, în majoritatea legislațiilor statelor lumii au apărut prevederi cu caracter general, cum sunt cele incluse în constituții, dar și prevederi cu caracter special, incluse în legi speciale, menite să consfințească schimbările petrecute în societate. Aceste măsuri au fost necesare pentru garantarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, pentru o desfășurare justă și echitabilă a procesului penal.

Prevederile actuale din Codul de procedura penală, temelia sistemului de combatere a criminalității, deși sunt considerate printre cele mai permissive din Europa, sunt ținta atacurilor concertate din partea a numeroase persoane, motiv de neliniște pentru celelalte state ale Uniunii Europene.

Senatul României a adoptat la 19 martie 2008 proiectul de lege privind aprobarea OUGR nr.60/2006 care amendează Codul penal și Codul de procedură penală și deși forma proiectului de lege adoptată de Senat este mult îmbunătățită față de varianta inițială trimisă spre promulgare, în text au rămas totuși prevederi care vor genera probleme serioase în practică.

Varianta inițială a acestui proiect de lege a generat ample proteste pentru că aproape submina sistemul legislativ românesc de combatere a fenomenului infracțional sub pretextul protecției drepturilor persoanelor investigate.

Printre amendamentele considerate periculoase pentru procesul penal, putem menționa eliminarea prevederii prin care se interzicea efectuarea de interceptări ale comunicațiilor înainte de începerea urmăririi penale, pentru că, dacă s-ar fi menținut această prevedere, activitatea de interceptare ar fi devenit inutilă.

Astfel, la momentul începerii urmăririi penale, persoana cercetată ar fi trebuit să fie informată cu privire la faptul ca este investigată. În continuare, respectiva persoană ar fi devenit mult mai precaută în folosirea mijloacelor de

comunicare, sau poate că nici nu le-ar mai fi folosit pentru o anumită perioadă de timp, astfel încât probabilitatea ca organele de urmărire penală să obțină informații relevante, ar fi scăzut dramatic.

Practic, procurorul, prin această prevedere a legii era obligat să pună în gardă o persoană care comite o infracțiune, despre faptul că este în vizorul organului de urmărire penală. Acest lucru se traduce prin deconspirarea anchetei mai înainte de declanșarea momentului operativ și prin transformarea într-o prezență scriptică, în Codul de procedură penală, a unui mijloc de probă.

În continuare am enumerat reglementările de ordin general și special din legislația română, cu particularitățile și ultimele tendințe din domeniu, menite să fie conforme cu prevederile europene.

S-a propus spre dezbateri, analiză publică și înființarea unei autorități independente pentru efectuarea de interceptări și înregistrări ale comunicațiilor, sub controlul Parlamentului, astfel încât nici un serviciu de informații să nu poată folosi în mod abuziv tehnica operativă sau informațiile rezultate din interceptări.

Costurile bănești pentru înființarea unei asemenea autorități se apreciază că ar fi reduse, iar beneficiile la nivelul imaginii serviciilor de informații, a încrederii opiniei publice că activitatea de culegere de informații se desfășoară strict în cadru legal, ar fi considerabile.

Avantajele înființării unei astfel de autorități independente, perfect neutre față de serviciile de informații ar fi certe, după unii autori, care consideră că rolul său ar fi unul strict tehnic, de furnizare către serviciile de informații a materialelor rezultate în urma interceptării comunicațiilor, cu respectarea strictă a procedurilor legale și sub un control real și eficient al Parlamentului.

Se apreciază ca efectul acceptării acestei propuneri ar fi important și benefic din perspectiva consolidării democratice a societății românești, în sensul limitării activităților de culegere de informații prin interceptarea comunicațiilor doar la cazurile care privesc strict securitatea națională a României.

Autoritatea nou creată își va putea desfășura activitatea în mod echidistant față de toate serviciile de informații, în deplin acord cu Constituția și legislația României, respectând caracterul secret al informațiilor obținute, sub controlul Parlamentului.

Astfel, toate serviciile de informații, în baza mandatului remis de judecător, vor solicita efectuarea de interceptări către această autoritate independentă. Demersurile autorității ar începe și s-ar desfășura pe toată durata numai în baza și în limitele stabilite de actul de autorizare emis de judecător sau, în cazurile deosebite care impun înlăturarea unor pericole iminente pentru securitatea națională, ar începe în baza unei solicitări emise de directorul serviciului de informații în cauză, însoțite de copia cererii de autorizare a interceptării, adresată judecătorului concomitent cu declanșarea acțiunii respective.

Actualele prevederi legislative care reglementează activitatea serviciilor de informații, precum și proiectele de legi aflate în această perioadă în dezbatere publică, conțin prevederi care reglementează modalitatea de interceptare a comunicațiilor de către serviciile speciale.

Unele dintre ele fac referiri la metode și mijloace operative care implică restrângerea temporară a exercițiului unor drepturi sau libertăți constituționale, în cazurile care privesc „siguranța națională a României”.

În momentul de față, Serviciul Român de Informații este singura autoritate care pune în aplicare procedurile de interceptare a comunicațiilor.

Cel de-al treilea capitol al lucrării, abordează procedura efectuării interceptărilor și înregistrărilor convorbirilor sau comunicărilor efectuate prin telefon sau prin orice mijloc electronic de comunicare, este structurat în trei puncte și anume,

- autorizarea efectuării interceptărilor și înregistrărilor,

- punerea în executare a autorizațiilor de interceptare și înregistrare a convorbirilor sau comunicărilor efectuate prin telefon sau prin orice mijloc electronic de comunicare și
- punerea în executare a autorizațiilor de interceptare și înregistrare a convorbirilor efectuate în mediul ambiental.

În primul punct, am abordat condițiile pentru autorizarea efectuării interceptărilor și înregistrărilor prevăzute în art. 91¹ alin. 1, din Codul de procedură penală în care se reglementează cadrul general al cazurilor în care este permisă înregistrarea convorbirilor sau a comunicărilor stabilindu-se că înregistrarea se realizează în condițiile prevăzute de lege dacă sunt date sau indicii temeinice privind pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni pentru care urmărirea penală se efectuează din oficiu, iar activitățile se impun pentru stabilirea situației de fapt sau pentru că identificarea sau localizarea participanților nu poate fi făcută prin alte mijloace ori cercetarea ar fi mult întârziată.

Dacă în prevederea anterioară autorizarea se dispunea de președintele instanței, potrivit reglementărilor în vigoare (art. 91¹ din Codul de procedură penală), activitatea de autorizare a înregistrărilor audio și video este acordată președintelui instanței competente să judece fondul cauzei, iar în cazul în care acesta lipsește, autorizarea poate fi dată de un judecător desemnat de președintele instanței.

Noile dispoziții, reglementează posibilitatea unei competențe teritoriale alternative. Astfel, autorizația poate fi dispusă atât la nivelul instanței căreia i-ar reveni competența să judece cauza în prima instanță, ori instanței corespunzătoare în grad celei căreia i-ar reveni competența să judece cauza în prima instanță, în a cărei circumscripție se află sediul parchetului din care face parte procurorul care efectuează urmărirea penală. În caz de sesizare simultană, competența revine instanței în circumscripția căreia s-a efectuat urmărirea penală.

Interceptarea și înregistrarea unor convorbiri sau înregistrarea unor imagini, fără acordul persoanei vizate, constituie o restrângere a exercițiului dreptului la respectarea și ocrotirea de către autoritățile publice a vieții intime, familiale și private, precum și a exercițiului dreptului la inviolabilitatea secretului convorbirilor și al celorlalte mijloace legale de comunicare, drepturi fundamentale consacrate prin art. 26 alin. (1) și art. 28 din Constituție. Pe de altă parte însă, însăși Constituția prevede posibilitatea restrângerii exercițiului unor drepturi și libertăți fundamentale, în cazuri și în condiții limitativ și precis determinate. Sub acest aspect respectarea condițiilor stabilite de Constituție pentru restrângerea exercițiului drepturilor consacrate prin art. 26 alin. (1) și art. 28, precum și asigurarea garanțiilor împotriva unor îngrădiri abuzive ale exercițiului drepturilor respective rezultă din analiza redactării textelor de lege criticate.

Tot aici a fost abordată și problematica modului de efectuare a înregistrărilor cu aspectele sale particulare dar cu respectarea în totalitate a prevederilor legale.

Punerea în executare a autorizațiilor de interceptare și înregistrare a convorbirilor sau comunicărilor efectuate prin telefon sau prin orice alt mijloc electronic de comunicare, este problema tratată în subpunctul 2 al capitolului.

Înregistrările prevăzute în art. 91² C.pr.pen. pot fi efectuate personal de către procurorul care instrumentează cauza sau, din dispozițiile acestuia, de către lucrătorii din cadrul poliției judiciare.

Întrucât această activitate poate presupune cunoștințe specializate, precum și echipamente și mijloace tehnice complexe, în unele cazuri, procurorul sau organul de cercetare penală poate apela la concursul tehnic al altor persoane.

Asemenea persoane sunt specialiști sau tehnicieni din cadrul altor instituții, de regulă, servicii sau structuri specializate în culegerea și prelucrarea informațiilor. În cuprinsul articolului 14 din Legea nr. 51/1991 privind siguranța națională a României se prevede că există titulari sau categorii de persoane

împuțernicite, care au dreptul de a deține și folosi mijloace adecvate în acest sens (evident este vorba despre specialiști sau tehnicieni).

Alegerea organului care va pune în executare autorizația de interceptare și înregistrare este efectuată de către instanța de judecată, la propunerea procurorului, în funcție de mai mulți factori și anume:

- competența conferită prin legile de organizare și funcționare organelor din care fac parte persoanele chemate să dea concurs tehnic;
- competența, inclusiv cea teritorială a diferitelor structuri organizatorice din cadrul acestor organe;
- posibilitățile tehnice ale acestora, mijloacele, echipamentele și specialiștii de care dispun;
- elementele care țin de natura și caracteristicile cauzei penale respective.

O altă cerință importantă este cea legată de obligația persoanelor chemate să dea concurs tehnic de a păstra secretul operațiilor efectuate (art. 91², alin. 1, din Codul de procedură penală). Această obligație incumbă, de altfel, tuturor persoanelor implicate (judecători, procurori, ofițeri de poliție judiciară, tehnicieni și alții), fiind o condiție esențială pentru asigurarea eficienței acestor procedee probatorii, iar sancțiunile pentru nerespectarea acestei obligații sunt privative de libertate.

Valoarea probantă a acestui mijloc de probă se stabilește de către organul judiciar în urma analizării tuturor probelor administrate. Probele nefiind ierarhizate, nu se poate vorbi de o valoare mai mare a înregistrărilor audio-video comparativ cu alte mijloace de probă.

Trebuie, totuși, ținut seama de faptul că nici un alt mijloc de probă nu poate fi capabil să păstreze și să redea justiției faptele și împrejurările cauzei, așa cum s-au petrecut în realitate, și așa cum le redau înregistrările video.

Articolul enumeră limitativ situațiile în care acest lucru este posibil, aceste măsuri impunându-se pentru apărarea securității naționale, a ordinii, a

sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor; desfășurarea instrucției penale; prevenirea consecințelor unei calamități naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav.

Un punct important a fost cel în care am abordat clasificarea mijloacelor tehnice din mai multe puncte de vedere și aspectele tehnice ale înregistrării convorbirilor sau comunicărilor efectuate prin telefon sau prin alt mijloc electronic de comunicare.

Comunicațiile pot fi interceptate și înregistrate în două moduri: cu știrea uneia dintre persoanele care comunică, prin controlarea mijlocului de comunicație folosit de către aceasta, sau fără știrea vreuneia dintre persoanele implicate.

Când comunicațiile telefonice sunt interceptate și înregistrate fără știrea persoanelor care comunică, aceste operațiuni sunt efectuate în prezent prin intermediul sistemului național de interceptare a comunicațiilor telefonice, administrat de către Serviciul Român de Informații. Toți operatorii de telefonie fixă sau mobilă din România, respectă prevederile legale și, pun la dispoziția organelor abilitate ale statului (Serviciul Român de Informații), în condițiile legii - în baza unui mandat emis de instanță - posibilitatea tehnică de a intercepta comunicațiile.

În punctul trei al acestui capitol am tratat problematica punerii în executare a autorizațiilor de interceptare și înregistrare a convorbirilor în modul ambiant, localizarea și urmărirea prin G.P.S.

Capitolul patru al lucrării, administrarea probatoriilor constând în înregistrări audio-video în procesul penal este structurat în trei puncte și anume, fixarea activităților de înregistrare în acte de procedură, certificarea înregistrărilor și arhivarea acestora.

Primul punct, fixarea activităților de înregistrare în acte de procedură, vizează în principal aspectele tehnice ale acestui tip de operațiuni, iar toate activitățile de ordin tehnic efectuate trebuie fixate prin acte procedurale, de

natură să creeze instanței de judecată un tablou exact al cronologiei și conținutului operațiunilor care au avut ca rezultat obținerea înregistrărilor respective.

Asemenea activități sunt descrise amănunțit în cuprinsul unor procese-verbale întocmite de către anchetatori cu respectarea etapizării acțiunilor derulate. Procesele-verbale întocmite de către organele de urmărire penală, pot avea uneori un caracter complex, descriind inclusiv aspecte rezultate din efectuarea unor activități conexe, cum ar fi supravegherea fizică a persoanelor ale căror convorbiri au fost înregistrate. Rațiunea înregistrării convorbirilor sau comunicărilor pe diverse tipuri de suporturi constă în necesitatea ascultării sau vizualizării ulterioare, în mod repetat, a informațiilor stocate, în vederea redării convorbirilor în formă scrisă, a verificării corespondenței dintre conținutul convorbirilor și redarea în scris a acestora și a certificării pentru autenticitate, cu prilejul administrării mijloacelor de probă sau expertizării.

Tot aici am exemplificat o modalitate tehnică de descărcare de pe mediile de stocare electronică a informațiilor culese și fixarea lor pe mediul fizic, hârtie, detaliind necesitățile de sistem ale calculatoarelor folosite.

Procesele-verbale de redare în scris a convorbirilor reprezintă primul mijloc prin care organele judiciare cunosc conținutul înregistrărilor. Din această cauză, aceste procese-verbale prezintă o importanță deosebită.

Redarea în formă scrisă presupune redactarea în formă literară a conținutului convorbirii pe baza replicilor și a celorlalte sunete provenite de la persoanele înregistrate cu păstrarea, în limitele admisibile, a specificului vorbirii persoanelor implicate, putând fi păstrate regionalismele, termenii argotici sau de jargon, particularitățile de pronunție.

Foarte importantă în redarea nuanțelor de exprimare sau chiar a tonului vocii este folosirea semnelor de punctuație și a frazeologiei. Pentru o mai bună înțelegere a conținutului discuției, în cuprinsul notei de redare pot fi explicate

unele cuvinte (regionalisme, acronime, termeni tehnici sau argotici) sau se pot face precizări cu privire la identitatea sau calitatea unor persoane.

În situația în care conținutul convorbirii înregistrate este într-o limbă străină, se va solicita sprijinul unui interpret pentru transcrierea convorbirii în limba română, despre acest fapt făcându-se mențiune în procesul-verbal întocmit ulterior.

Al doilea punct, certificarea înregistrărilor, s-a impus a fi abordat pentru că activitatea se impune din considerentul evitării oricărei forme de manipulare sau contrafacere ulterioară.

Astfel, art. 91³ C.pr.pen. prevede că procesul-verbal de redare în formă scrisă este certificat pentru autenticitate de către procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală în cauză. Corespondențele în altă limbă decât cea română sunt transcrise în limba română prin intermediul unui interpret. La procesul-verbal se atașează o copie a suportului care conține înregistrarea convorbirii, iar suportul original se păstrează la sediul parchetului, în locuri speciale, în plic sigilat și va fi pus la dispoziția instanței la solicitarea acesteia.

În etapa prezentării materialului de urmărirea penală, procurorul este obligat să prezinte învinuitului sau inculpatului procesele-verbale în care sunt redată convorbirile înregistrate și să asigure, la cerere, ascultarea acestora. Textul prevede și obligativitatea procurorului de a înștiința persoana despre efectuarea interceptării sau înregistrării în situația în care în cauză s-a dispus o soluție de netrimitere în judecată.

În al treilea punct, arhivarea înregistrărilor, este abordată problema depozitării suporturilor care conțin înregistrările, astfel încât după sesizarea instanței, copia suportului care conține înregistrarea convorbirii și copiile proceselor-verbale se păstrează la grefa instanței, în locuri speciale, în plic sigilat, la dispoziția exclusivă a judecătorului sau a completului investit cu soluționarea cauzei.

Când în cauză s-a dispus o soluție de netrimitere în judecată, suportul pe care sunt imprimare convorbirile înregistrate se arhivează la sediul parchetului, în locuri speciale, în plicuri sigilate, cu asigurarea confidențialității, păstrându-se până la împlinirea termenului de prescripție a răspunderii penale pentru fapta ce a format obiectul cauzei. După împlinirea termenului de prescripție suporturile se distrug încheindu-se un proces-verbal în acest sens. După arhivare, suporturile pe care sunt imprimare convorbirile înregistrate pot fi consultate sau copiate în cazul reluării cercetărilor sau atunci când pot fi folosite și în altă cauză penală în condițiile prevăzute de art. 91² alin. 5 C.pr.pen. numai de către procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală. În alte cazuri consultarea sau copierea înregistrărilor se poate realiza numai cu autorizarea judecătorului.

Dacă în cauză instanța a pronunțat o hotărâre de condamnare, achitare sau încetare a procesului penal, rămasă definitivă, suportul original și copia acestuia se arhivează odată cu dosarul cauzei la sediul instanței, în locuri speciale, în plic sigilat, cu asigurarea confidențialității.

Convorbirile sau comunicările interceptate sau înregistrate care nu privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau nu contribuie la identificarea ori localizarea participanților, art. 91² alin. 4 C.pr.pen., instituie regula conform căreia suporturile se arhivează la sediul parchetului, în locuri speciale, în plic sigilat, cu asigurarea confidențialității. Aceste înregistrări pot fi transmise judecătorului sau completului investit cu soluționarea cauzei la solicitarea acestuia. De asemenea, textul legal prevede că, la soluționarea definitivă a cauzei, convorbirile sau comunicările din această categorie vor fi șterse sau, după caz, distruse de către procuror încheindu-se în acest sens un proces-verbal.

În fine, al cincilea și ultimul capitol al lucrării, privește reglementările internaționale privind efectuarea interceptărilor și înregistrărilor convorbirilor sau comunicărilor precum și jurisprudența relevantă.

Aceste este structurat în trei puncte și anume, reglementarea interceptărilor și înregistrărilor în cadrul celor mai importante mecanisme internaționale cu privire la drepturile omului, reglementarea interceptărilor și înregistrărilor în cadrul cooperării internaționale în materia penală și reglementarea interceptărilor și înregistrărilor în cadrul unor sisteme de drept naționale.

Problematika drepturilor omului se află în ultimii ani din ce în ce mai mult în atenția opiniei publice mondiale, pentru că drepturile omului reprezintă principalele condiții care permit fiecărei persoane să-și dezvolte și să-și folosească cât mai eficient calitățile fizice, intelectuale, morale, socio-afective și spirituale. Acestea decurg din inspirația tot mai mare a omenirii la o viață în care demnitatea și valoarea fiecăruia este respectată și protejată.

În abordarea acestor probleme am avut în vedere prevederile Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale precum și ale Convenției UE din 29 mai 2000 privind asistența reciprocă în materie penală între statele membre ale Uniunii Europene care a deschis noi posibilități de asistență judiciară.

Pe de altă parte, Uniunea Europeană trebuie să mențină și să dezvolte un spațiu de libertate, securitate și de justiție, iar libertatea presupune existența unui spațiu judiciar comun, în care cetățenii europeni să poată să se adreseze justiției într-unul din statele membre ca și în propria țară. În același timp trebuie eliminată posibilitatea ca infractorii să exploateze diferențele dintre sistemele juridice ale statelor.

În cuprinsul acestui capitol sunt enumerate și mijloacele electronice care pot fi supuse interceptării, conform prevederilor Convenției.

Nimic din conținutul Convenției nu va exclude acordurile bilaterale sau multilaterale încheiate între statele membre în scopul facilitării exploatării posibilităților prezente sau viitoare legate de interceptarea comunicațiilor, iar

pentru exemplificare, am atașat în anexă o cerere de asistență judiciară internațională în materie penală, așa cum s-a stipulat în textul Convenției.

În majoritatea țărilor lumii, reglementările juridice privind efectuarea interceptărilor și utilizarea informațiilor obținute astfel, reprezintă un mijloc legal folosit, în general, pentru realizarea siguranței naționale. Această activitate se derulează în interesul valorilor ocrotite de lege și se conformează legii și numai ei.

Într-un stat de drept, ce se întemeiază pe respect față de legi și pe respectul față de drepturile și libertățile fundamentale ale omului, sunt stabilite proceduri adecvate și modalități de control pentru executarea legală a interceptării comunicațiilor, în scopul prevenirii utilizării abuzive a acestui mijloc și a informațiilor obținute prin utilizarea acestuia, care pot leza drepturile și libertățile constituționale.

Am analizat câteva aspecte legate de înregistrările audio sau video cum se află prevăzute în legislația țărilor europene care fac parte din familia sistemului de drept romanic sau continental. Complexitatea din ce în ce mai mare, dar și amploarea fenomenului infracțional au determinat forurile legiuitoare din tot mai multe țări să introducă „mijloacele audio-video” în rândul mijloacelor de probă. Pentru modificare s-au ținut cont, în principal, de dispozițiile de principiu cuprinse în Rezoluția celui de-al cincilea Congres de drept comparat ținut la Bruxelles în 1958.

Se poate afirma că autorizarea interceptărilor telefonice, conform legislației statelor din Europa, care operează când sunt date sau indicii temeinice pentru pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni, nu sunt condiționate de începerea urmăririi penale.

În cuprinsul acestui ultim capitol s-au studiat prevederile legislative privitoare la modalitățile de interceptare și înregistrare a comunicațiilor din câteva state din Europa și din Statele Unite, cu enumerarea particularităților din fiecare țară.

Lucrarea se încheie cu un număr de șapte anexe în care am exemplificat procesele-verbale care se întocmesc cu ocazia diferitelor activități specifice și o lista cu spețele de jurisprudență relevantă.

Consider că problemele abordate în lucrare, chiar dacă unele sunt numai parțial dezvoltate, pot reprezenta puncte de vedere în activitatea complexă de folosire ca mijloace de probă în dreptul procesual penal a interceptărilor și înregistrărilor audio și video.